

Efter Indstilling fra vedkommende Udvalg vedtog man at føre de nævnte Skatter og Afgifter til Afgang i Kommunens Regnskab for 1901 som uerholdelige.

124 — 1902. Fra Skoleudvalget og Skolekommissionen forelaa Udkast til Instrukser for Skoleinspektøren, Overlærerne og Lærerne ved Kommunens Skoler, der godkendtes af Byraadet og derefter under 5te April blev indsendte til Ministeriets Approbation gennem Skoledirektionen, der derefter under 23de Juni kommunicerede Byraadet Ministeriets Skrivelse af 18de s. M. indeholdende Approbation paa Instrukserne, som findes aftrykte i Tillægget Side 3.

129 — 1902. I Anledning af Affattelsen af Rigsdagsvalglisten for Aaret 1902—03 var der fremkommet i alt 43 Klager, der afgjordes saaledes:

Fra Amtets 2den Valgkreds var der indkommet 26 Klager; af disse var 5 fra Vælgere, der fandtes paa Listerne; 17 Klagere optoges paa Listerne, medens 3 ikke kunde optages paa Grund af modtaget Fattighjælp og 1, fordi han ikke boede i Kommunen.

Fra Amtets 3die Valgkreds var der indkommet 17 Klager; af disse var 7 fra Vælgere, der fandtes paa Listerne; 7 Klagere optoges paa Listerne, medens 3 ikke kunde optages paa Grund af modtaget Fattighjælp.

Mødet den 3die April 1902.

354 — 1900. Efter at Posten som Assistent hos Bygningsinspektøren havde været opslaaet ledig til den 1ste d. M. overensstemmende med den i Mødet den 27de Februar vedtagne Instruks for Assistenten, var der indkommet i alt 23 Ansøgninger, der havde været tilstillede Bygningskommissionen til Erklæring.

Blandt de af Kommissionen som særlig kvalificerede

nævnte 3 Ansøgere valgte Byraadet Bygningstegner *Kr. Møller* af Aarhus.

2²⁷ — 1902. Fra Hotelejer *Christensen* forelaa i Mødet den 20de f. M. et Andragende til Justitsministeriet om Dispensation fra Bygningslovens §§ 11, 16 og 21 i Anledning af en paatænkt Ombygning af »Hotel Royal«, hvilket Andragende var anbefalet af Bygningskommissionen, Sundhedskommissionen og Brandkommissionen paa forskellige nærmere angivne Vilkaar (se Bygningsinspektørens Aarsberetning, Tillægget). Da imidlertid den i Mødet den 11te April 1901 (Side 125) vedtagne Byggelinie for Bispegades vestre Side vil medføre, at Hotellets Façadelinie mod denne Gade drejes om sit Midtpunkt saaledes, at Hjørnet ved Store Torv rykkes ca. 5 Alen ud i Gaden, medens der sker en tilsvarende Tilbagerykning af Hjørnet ved Rosensgade, og Byggeforetagendet ifølge Planerne foreløbig kun omfattede den Halvdel af Bygningen, der danner Hjørnet af Torvet og Bispegade, og Hotellet saaledes vil indtage ca. 100 □-Alen af Gaden uden foreløbig at afstaa Areal til dens Udvidelse i den modsatte Ende, blev Sagen overgivet Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse for ved Forhandling med Andrageren at tilvejebringe betryggende Sikkerhed for, at den omhandlede Tilbagerykning vilde finde Sted i en ikke for fjærn Fremtid.

Fra Udvalget forelaa nu Indstilling om Tiltrædelse af Kommissionernes Erklæringer paa følgende Vilkaar:

- 1) at det ved tinglæst Deklaration sikres, at Indrykning efter de vedtagne Gadelinier for Rosensgade og Bispegade finder Sted, uden at der herfor ydes anden Erstatning fra Kommunens Side end den foran nævnte Udrykning af det sydlige Hjørne i Bispegade;
- 2) Som Sikkerhed for Opfyldelsen heraf deponerer Andrageren et Beløb af 25,000 Kr. i Værdipapirer eller betryggende Kaution, der tilfalder Kommunen, saafremt den oftnævnte Indrykning ikke er gennemført inden Forløbet af 10 Aar fra 1ste d. M. at regne. Indtil

1ste Juli 1907 hæver Andrageren Renterne af Kapitalen; fra denne Dag tilfalde de Kommunens Kasse med 4 pCt. p. a.

- 3) saafremt Andrageren ikke inden Udløbet af 1 Aar fra Dateringen af den Overenskomst, der vil være at oprette, har gjort Brug af den ham deri givne Tilladelse til Udrykning i Gaden, bortfalder denne.
- 4) Udgifter ved Forandring af Brolægning og underjordiske Ledninger, forårsagede ved Byggeforetagendet, afholdes af Andrageren.

Byraadet tiltraadte denne Indstilling.

2⁵¹ og 52 — 1902. Efter derom foreliggende Andragende fra Bankdirektør *Nørgaard* og Arkitekt *Kampmann* dispenserede Byraadet fra § 26 i Bygningsvedtægten, der i Henhold til Købekontrakterne skulde være anvendelig paa de købte Villaparceller ved »Louisenhøj«, saaledes at det tilloodes Andragerne at indrette Loftsværelser til Beboelse i 3die Etage med kun 1 Trappe.

5² — 1902. En fra 3die Artilleriafdeling modtaget Henstilling om Flytning af en i brandfarlig Nærhed af Kasernen liggende Ladebygning havde været overgivet Markudvalget til Undersøgelse. Fra dette forelaa nu Meddelelse om, at den nuværende Lejer af den paagældende Jordlod var indgaaet paa inden 1ste Oktober d. A. at foranstalte den ommeldte Lade flyttet til et af Udvalget foreslaaet Sted i saa stor Afstand fra Kasernen, at den paapegede Fare var udelukket.

11² — 1902. Byraadet godkendte en med Arbejdsmand *Jens Peter Frandsen* oprettet Købekontrakt angaaende en Byggeplads ved Falstersgade, stor 660 □-Alen à 5 Kr.

Indenrigsministeriet har senere under 17de d. M. meddelt Samtykke til dette Salg.

15⁴ — 1902. Fra den danske Købstadforening forelaa følgende Skrivelse:

»Paa Købstadforeningens Henvendelse til Justitsministeriet om en Forandring i de gældende Regler om Dispensation fra de i Bygningslov af 30te Decbr. 1858 §§ 5, 11 og 21 indeholdte Bestemmelser, saaledes at Dispensionsmyndigheden henlægges til Byraadet, er der under 13de ds. indløbet det Svar, at »Justitsministeriet ikke har fundet tilstrækkelig Anledning til at søge den i saa Henseende fornødne Lovændring udvirket, men at man for yderligere at fremskynde Behandlingen af saadanne Sager ved Cirkulære af Dags Dato til samtlige Amtmænd i Forbindelse med Justitsministeriets Cirkulære Nr. 144 af 5te Oktober 1883 har udtalt, at Andragender om Dispensation fra Bygningslovgivningen fremtidig ville kunne indsendes direkte fra Byraadene til Ministeriet.«

Toges til Efterretning. (Se Forhdl. 1901, Side 272).

125 — 1902. Fra en her boende Omnibuskonduktør forelaa et Andragende om Fritagelse for at betale Afgift af en Hundehvalp, der havde været i hans Besiddelse fra medio Maj til medio Oktober 1901, og for hvilken der derfor var afkrævet ham $1\frac{1}{2}$ Aars Afgift.

I Betragtning af Omstændighederne vedtog Byraadet at fritage Andrageren for 1 Aars Afgift.

133 — 1902. I Anledning af en fra Bestyrelsen for Aarhus—Hammel Jernbaneselskab modtaget Anmodning om, at Byraadet i Henhold til Eneretsbevillingens § 35 og Lovenes § 28 vilde vælge 1 Medlem til Driftsbestyrelsen og 1 Suppleant for samme, valgtes henholdsvis *Schourup* og *Samuelsen* til de nævnte Hverv.

134 — 1902. Fra Udvalget for Gasværket var modtaget Indstilling om en Udvidelse af Værket overensstemmende med nedenstaaende af Bestyrer *Gunst* udarbejdede Plan og Overslag:

«Gasforbruget vil i indeværende Aar stige saa højt,

at der nu maa tænkes paa et nyt Retorthus, der maa staa færdigt til Efteraaret 1903. De Retorthuse, der nu benyttes, ere saa medtagne og utidssvarende, at en Overgang til en ny Driftsmaade ikke alene vilde bringe mere Sikkerhed i Driften, men snart vise stor Fordel, dels ved Lempelser i Arbejdsmaaden, dels ved større Udbytte af Kullene, men væsentlig ved det mindre Forbrug af Kokes til Kullenes Afgasning. Hvor man nu med tidssvarende Ovne kan opnaa at faa 7 Tdr. Kokes pr. Ton Kul til Salg, kunne vi her ikke opnaa mere end lige 5 Tdr., der med et Kulforbrug paa ca. 12,000 Tons og en Pris af 1 Kr. 20 Øre pr. Td. Kokes vil give en Merindtægt aarlig paa ca. 28,000 Kr., der rigelig erstatter Renter og Afdrag af den Kapital, der sættes i et nyt Retort- og Kulhus med tidssvarende Ovne og Indretninger. Dertil kommer et større Gasudbytte pr. Ton, idet Kulspildet indskrænkes til et Minimum, ligesom ogsaa Gastabet paa Grund af den hurtigere og nemmere Arbejdsmaade. Kullene, der for Tiden til Dels ere oplagrede i fri Luft, blive efter den ny Metode tilkørte i Arbejdsvogne, tippede i en Grube, og ved Hjælp af en Spandelevator bragte op i Toppen af Kulhuset, hvorfra de saa ved Conveyor eller Transportbaand blive lempede ind i Kulhuset, der bygges saa stort, at der kan oplagres fire Vintermaaneters Kulforbrug. Fra Kulhuset føres de derpaa, efter at være blevne knuste af en Knusemaskine, af en Elevator og et Transportbaand til Kulbeholdere i Retorthuset, hvorfra saa Lademaskinen afhenter dem, og de ved en Mands Betjening indsættes i Retorterne. Arbejdet lettes herved i en betydelig Grad, idet at det nuværende saa besværlige Arbejde, at skulle løfte indtil 300 Pd. Kul ind i hver Retort, udføres af Maskinen.

Koksene, der nu udtrækkes af Retorten ved, at en Mand skal løfte en tung Rager ind i Retorten, blive ved en Mands Betjening uden synderligt Arbejde, og uden at Manden er udsat for den stærke Varme-

udstraaling, trukken ud af Retorten paa et langs med Ovnene anbragt Transportbaand, der gaar i en Rende med Vand, slukkede og transporterede til et Koks-sorteringshus, hvorfra de kunne udmaales og læsses i tøndevin. Denne er den nu over alt brugelige Fremgangsmaade ved Fremstilling af Gassen med horisontalt liggende Retorter; en anden Maade, som til Dels vinder betydelig Fremgang i Tyskland, er skraatliggende Retorter, hvorved saa godt som alt svært Arbejde er udelukket, men dertil fordres en egen Slags Kul, der ikke altid vil være let at fremskaffe, og som ogsaa efter al Sandsynlighed vil stige saa meget i Pris, at Fordelen bliver illusorisk

Det danske Gaskompagni har indført denne Fremgangsmaade paa de fleste større Værker her i Landet, som Frederiksberg, Odense, Randers, og den er ogsaa paatænkt i Aalborg, men de københavnske Gasværker, der for Tiden omdannes til mekanisk Ladning og Trækning, ville ikke indføre denne Arbejdsmaade af ovenanførte Grund.

Jeg tillader mig derfor at foreslaa, at Aarhus Kommune i Aar paabegynder Opførelsen af et nyt Retortehus efter det af mig foreslaaede System i Henhold til vedlagte Plan. Retorthuset er tænkt opført til at kunne rumme 22 Ovne, dog at man deri kun bygger 11 straks af Hensyn til de nuværende gamle Ovne, der kunne benyttes til Reserve og til at optage den Merproduktion, som December Maaned fordrer. Huset er lagt saaledes i Terrainet, at der senere, naar alle 22 Ovne ere opførte og tagne i Brug, kan tilbygges et tilsvarende Hus med lignende Antal Ovne og saaledes gives Værket en Produktionsevne paa ca. 2,300,000 Kubikfod Kulgas daglig.

Kulhuset er lagt lige umiddelbart op til Retorthuset og kan, i den foreslaaede Størrelse i Forening med den Plads, de fremtidige 11 Ovne skulle optage, rumme, som tidligere omtalt, Kul til fire Vintermaaneders For-

brug. Naar de næste 11 Ovne skulle bygges, tænkes Kulhuset forlænget ud for den senere Udvidelse af Retorthuset, eller ogsaa, naar det ny Havneprojekt kommer til Udførelse, bygget paa det nødvendige Areal af Havneterrænets Udvidelse.

Drivkraften til de foreslaaede ny Indretninger tænkes tilvejebragt ved Elektromotorer.

Med Værkets Udvidelse paa dette Omraade bliver det ogsaa nødvendigt at udvide Kondensations- og Renseapparaterne.

De nuværende Kondensatorer ere allerede nu meget for smaa til at gaa den kommende Vintersæson i Møde, dertil ere de meget upraktiske og opførte efter engelsk Princip med det mildere Klima højst uheldige i vort koldere do., hvorfor jeg tillader mig at foreslaa disse nedlagt og erstattede af andre, hvor Afkølingen foregaar ved Hjælp af Vand.

Disse nye Kondensere tænkes fremstillede af vore nuværende Scrubbere, der ere meget for smaa og dog skulle erstattes med andre Apparater. I Stedet for Scrubbere foreslaas Kondensationsapparater efter Audoin & Pelouse's System. Den Gennemvadskning, som Gasen nu faar i de nuværende Scrubbers, skal udføres af en roterende Standardvadske.

De nuværende Rensekar have kun 700,000 Kubikfods Renseevne, men skulle bibeholdes, dog med Forøgelse af 2 store Kar, der skulle anbringes i en Rensebygning, der tænkes lagt bag ved Maalerhuset. De fire gamle Kar kunne ved at benyttes som to, i Forening med de ovenomtalte 2 nye Kar, rense indtil 1,200,000 Kubikfod daglig; naar denne Gasmængde er naaet, tænkes to ny Kar tilføjede til de nu foreslaaede og de fire gamle nedlagte. De to ny Kar gøres nu saa store, at de i Forening med den senere Forøgelse kunne rense indtil 2 Millioner Kubikfod daglig.

Det nuværende Regenerationshus skal blive staaende til de gamle Rensere, og et nyt do. opføres til de to

ny Kar. Dette opføres foreløbig af Træ, for senere, naar de næste 2 Kar skulle installeres, at erstattes med et toetages Hus, der nødvendiggøres af det betydelige Kvantum Rensemasse, der da skal arbejdes med.

Dampexhausterne, hvoraf der nu haves to, ere begge i Gang ved Juletid, hvorfor det vil være ønskeligt at opstille en større do., da der ellers ikke haves nogen Reserve.

For at kunne faa Plads til de nye Kondensatorer og de andre omtalte Kondensationsapparater er det nødvendigt at inddrage et langs med Gasværkets Grund liggende Areal af Grønland saa meget, at Gaden, taget efter den modstaaende Husrække, bliver gjort 20 Alen bred.

Dette medfører en Omregulering af Gaden, hvortil Udgiften er medregnet i vedlagte Overslag, hvori de til det hele nærværende Forslag detaillerede Udgifter ere anførte.

Overslag over Udvidelsen af Gasværket.

1. Retorthuset bygget saa stort, at det kan rumme 22 Ovne, hvoraf de 11 skal installeres straks.
Fundamentering 30,000 Kr.
Murarbejde, inkl. Etageadskillelse, Kældergulv og Skorsten 58,600 —
Jern, Tømmer og Blikkenslagerarbejde 31,300 —
Vand og Belysning 4,300 —

 124,200 Kr.
2. Ovnbuer og 3 Skifter over
Grunden 18,000 Kr.
11 Ovne med Armatur ... 63,000 —
Told og Fragt 6,300 —
Montage 4,000 —

 91,300 —

 Overføres... 215,500 Kr.

	Overført...	215,500 Kr.
3.	Trække- og Lademaskiner, Kultransport fra Kulhus til Retorthus, Koks-transport, elektriske Motorer m. m...	59,000 —
4.	Kulhuset 20,000 Kr. Kulknuser, Kultransport med Motor m. m. 29,000 —	
		49,000 —
5.	Tjæreafløb (Tjærebassin med Tag, Pumpe og Ledninger).....	4,000 —
6.	Hovedledning med tilhørende Façonstk. (450' $\times$ 18").....	5,000 —
7.	Kondensator (Omforandring af de gamle Scrubbers) 8,000 Kr. Fundamenter til Kondensatorerne 1,000 — Vand- og Tjæreledning .. 1,500 — Ventiler og Forbindelsesstykker 2,000 —	
		12,500 —
8.	Bygninger for Pelouze, Vadske og Exhauster... 12,000 Kr. 1 Exhauster 10,000 — Fundament, Ledning og Ventiler 2,000 — 1 Pelouze Apparat 4,000 — 1 Standardvadske..... 20,000 — Fundamenter..... 1,000 — Ledninger og Ventiler ... 2,000 — Belysnings- og Vandindlæg 2,000 —	
		53,000 —
9.	Rensehus til 2 Kar med Fundamenter og Gulv ... 24,500 Kr. 2 Rensere 20,000 —	
	Overføres ... 44,500 Kr.	398,000 Kr.

	Overført...	44,500 Kr.	398,000 Kr.
Løbekran med tilhørende			
Dragere	8,000	—	
300' $\times$ 18" Rørledning med			
Teestk.....	4,000	—	
4 Baumertske Ventiler à			
700 Kr. og 2 alm. 18"			
Ventiler	3,300	—	
			59,800 —
10. Regenerationshus med Hængebaner og			
Vogne, Elevator med Motor	13,200	—	
11. Rørledning til Maalerhus.....	2,000	—	
12. Portnerbolig med Vognvægt	11,000	—	
13. Vej- og Kloakanlæg paa Værket....	5,000	—	
14. Stakit (Mur) uden om Værket	7,000	—	
15. Vejens Omlægning efter Stadsingeniørens			
Opgørelse.....	21,300	—	
16. Værkstedets Bygning med Maskiner			
og Værktøj	5,000	—	
17. Klosetter og Baderum	3,000	—	
18. Kontorets Ombygning.....	10,000	—	
19. Kokes-Harpe med Bygning og Be-			
holdere.....	8,000	—	
20. Uforudsete Udgifter.....	57,700	—	
			Ialt... 601,000 Kr.*

Byraadet tiltraadte Indstillingen, idet Udvalget dog anmodedes om at tage enkelte Punkter i Forslaget af mere underordnet Betydning (Indhegningen, Kontorernes Ombygning, Vejanlæg m. v.) op til nærmere Overvejelse og med Hensyn til den projekterede Omlægning og Indsnævring af Gaden forbi Værket at fremkomme med fornyet Indstilling efter forudgaaet Forhandling med Brolægningsudvalget.

(Se Mødet den 13de Juni og Sag Nr. 217 — 1902 i Mødet den 29de Maj).

mesterens anbefalende Erklæring ledsaget Andragende om, at der ved den paabegyndte Ombygning af Politiets Lokaler i Raadhuset maatte indrettes et Rum i Kælderen, som kunde benyttes af Stadslægen ved hans Undersøgelse af løstgængende Kvinder og Arrestanterne, hvilken nu finder Sted paa Kommunehospital, samt til Forbinding af tilskadekomne, der indbringes paa Politistationen.

Byraadet vedtog ikke foreløbig at foretage nogen Ændring i den nu bestaaende Ordning.

138 — 1902. Byraadet tiltraadte et af Chefen for Ordenskorpsen fremsat Forslag om, at Korpsens paa Raadhuset beroende Armaturgenstande søgtes bortsolgte ved Auktion. Forinden denne vil der være at give Aarhus Museum og Aarhus Teater Lejlighed til uden Vederlag at udtage enkelte Genstande.

147 — 1902. Et Andragende om Tilladelse til Ombygning af 1ste Prioritet i Ejendommen Nr. 74 i Ny Munkegade, i hvilken Kommunen har indeestaaende paa 2den Prioritet et Restbeløb af Købesummen for Grunden, blev bevilget paa det sædvanlige Vilkaar, at den ny 1ste Prioritet og 2den Prioritetens oprindelige Paalydende tilsammen ikke maatte overstige $\frac{3}{5}$ af Ejendommens Taksationsværdi 56,500 Kr.

Mødet den 10de April 1902.

178 — 1899. Fra Udvalget for Slagtehuset forelaa følgende summariske Opgørelse over Udgifterne ved Opførelsen af den ny Svinehal:

»Udvalget tillader sig herved at fremsende en Opgørelse af Udgifterne ved Opførelsen af den ny Slagtehal for Svin, der nu har været i Brug i ca. 7 Maaneder og vist sig fuldt tilfredsstillende. Naar Opgørelsen viser en Slutningssum, der er ca. 10,000 Kr. højere